

Др Зоран Ђерић
ТЕАТАР ФЕСТ 2019. БАЊА ЛУКА

ИСТОРИЈА И ЛЕГЕНДА

Историја и *лејенда* су кључне речи Андрићеве поетике. Отуда и наслов 12. књиге сабраних дела Иве Андрића (Београд 1976). Наш велики писац и једини наш Нобеловац није, нажалост, писао о позоришту и није писао драме, осим једног драмолета, раног покушаја у младости. Ипак, многа његова прозна дела су доживела драматизације и сценска упризорења. Али овде неће бити речи о њима. Већ о томе колико је у позоришту данас присутна тема *историје*. *Историја* (од грчке речи *ιστορία*) или *новести*, као наука о прошлости, која се нарочито односи на људе. То је општи израз који се односи на прошле догађаје, као и на памћење, откривање, скупљање, представљање и

тумачење информација о одређеним догађајима. А где је *историја*, ту су, поред чињеница и *лејенде*, као неизбежан сегмент позоришног постојања. *Лејенда* (лат. оно што се има прочитати, штиво, у средњем веку је то било побожно штиво, у нашим крајевима су се ти текстови обично називали чтенија) је овде посматрана као књижевна врста, односно као приповест у прози или стиховима, у којој је историјско-биографско језгро испреплетено са фантастичним појединоствима.

Зато су у фокусу овогодишњег Театар-феста управо представе које се баве историјом позоришта, судбином глумаца, али и сећањима на недавно минуло време и догађаје из наше околине.

Поред оригиналних драмских дела, аутори одабраних представа су посегнули за драматизацијама и адаптацијама савремене прозе, односно делима класика, који се сада интерпретирају врло слободно, али и опрезно. У представама се прожимају сан и јава, стварност и фикција, садашњост и прошлост, отуда, врло често и сценска форма: представа у представи, односно позориште у позоришту, или театар у театру.

За ТЕАТАР ФЕСТ 2019. године, у Бањој Луци, одабрао сам пет представа (по једна из Босне и Херцеговине, односно Хрватске, и три из Србије):

У чије име,

текст: Александар Михаиловић,
режија: Милан Караџић,

Народно позориште Ниш, Србија.

Истинити драматична њрича о
сирељаним љумцима Народној
позоришћу, након ослобођења Ниша
1944. године.

Расло ми је бадем дрво,

текст: Живојин Павловић,
драматизација и режија: Милена
Павловић Чучиловић,

Београдско драмско позориште, Београд, Србија.

Представа о сећању, носталгији за
дејинством, младошћу, времену
сазревања.

НАРОДНИ ПОСЛАНИК,

Текст: Бранислав Нушић, режија:
Ален Муратовић,

Копродуција: Охуген Production и Босански културни центар Сарајево,
БиХ.

Безвремени класик и његов увек
актуелни осврт на друштво у којем
живимо.

Говори гласније,

текст: Бобо Јелчић, режија: Бобо
Јелчић,

Казалиште Керемпух, Загреб, Хрватска.

Представа која њрича као њрича о
једној жени, њрича о једној
земљи. Обе су људичке и обе
одговорне за своју судбину.

Тартиф,

ауторски пројекат Игора Вука Торбице по мотивима Молијерове драме
Тартиф,

режија: Игор Вук Торбица,

Народно позориште Сомбор и СНП,
Нови Сад, Србија.

Полазећи од Молијерове комедије која
разобличава друштвено лицемерје,
редитељ Игор Вук Торбица је најравио

*изузетну, прецизну, ојољену и болно
савремену прецизност.*

У чије име,

*текст: Александар Михаиловић,
режија: Милан Караџић,*

Народно позориште Ниш, Србија.

„У име народа...“, тим речима започињу читања пресуда којима се осуђују појединци за злочин против своје државе и свог народа. „У чије име“ је назив нишке представе, која у своје средиште ставља истиниту причу о стрељаним глумцима Народног позоришта, после ослобођења Ниша 1944. године. У чије име су стрељани глумци који су покушали да опстану у вихору великих друштвених и политичких промена? О томе се код нас дуго ћутало. Александар Михаиловић (1972), и сам глумац, подухватио се ове још увек незгодне теме, која, поред осталог, обухвата и вечиту дилему о избору стране, али и питање слободе уметника и његове борбе за живот уметношћу и за уметност у животу. И редитељ ове представе, Милан Караџић, без идеолошке пристрасности третира сукоб два света: света позоришта и света политике. Партија (власт) извојевају прву победу, али коначна победа припада, ипак, уметности.

Расло ми је бадем дрво,

*текст: Живојин Павловић,
драматизација и режија: Милена
Павловић Чучиловић,*

Београдско драмско позориште, Београд, Србија.

„Расло ми је бадем дрво“, позната народна, изворна песма о хајдуку Вељку Петровићу, послужила је својевремено великом српском редитељу и писцу Живојину Павловићу да напише роман под истим насловом, а потом је његова кћерка, глумица и редитељка Милена Павловић Чучиловић, од овог очевог завештања сачинила представу која је омаж тој успомени на детињство, одрастање, сазревање. Препуно носталгије, путовања кроз прошлост, темама које су, истовремено, историјске (у смислу опште) и личне, судбинске. У представи пратимо ово путовање из села у град, најпре кроз фрустрације новом средином, а потом кроз фасцинацију градом. Покушај да се заборави и одбаци прошлост не успева, јер, како је то давно запазио Душан Матић, „прошлост дуго траје“ и неминовно се враћа. Поједини филмови и књиге Живојина Павловића, због његових ставова који су оцењивани као идеолошки неприхватљиви, били су цензурисани, па и забрањивани. Сада, док гледамо представу „Расло ми је бадем дрво“, уместо горчине

остаје меланхолија, уместо љутње – само чуђење и понеки уздах.

Народни посланик,

текст: Бранислав Нушић, режија:
Ален Муратовић,

Копродуција: *Oxygen Production* и Бо-
сански културни центар Сарајево,
БиХ.

„Народни посланик“ је прва Нушићева комедија, настала 1883. године, актуелна и данас, после 136 година, само што су се, овог пута, из српске паланке, парламентарни избори преселили у босанскохерцеговачку варошицу. Отимање за власт и све оно што ову радњу прати, ни данас, као ни некад, не изазивају само смех и подсмех. Подсетимо се, иако је Нушићева комедија добила позитивне рецензије, постављена је у Народном позоришту у Београду тек после 13 година, а први пут штампана тек после 40 година (1924. године). У XX веку је често постављана, али, чини се, никад више, него у прве две деценије овог нашег века, које је време непрестаних избора, политичких и других сукоба, она добија на актуелности, чак универзалности. Аутори ове, нове верзије „Народног посланика“, иако нису имали намеру да прозивају неку од „актуелних бх странака или познатих ликова из политичког живота“, не могу да спрече асоцијације и у тим правцима. Препознаје се, да-

кле, и „комична страна политичке стварности у којој живимо“. О другим димензијама се само слути.

Говори гласније,

текст: Бобо Јелчић, режија: Бобо
Јелчић,

Казалиште Керемпух, Загреб, Хрватска.

Ауторски пројекат Боба Јеличића, „Говори гласније“ био је хрватски фаворит за најбољу представу сезоне у Хрватској. Да изненађење буде веће, главни јунак, односно јунакиња ове представе је Српкиња која због своје националности не може да пронађе посао у Босни и Херцеговини, па то покушава у Хрватској. Али и овде она представља „проблематичну мањину“. Како здрав разум не може да функционише у свету парадокса, тако се и у овом комаду смењују патња и очај, са смехом и стидом. Таман када се помисли да је то само фикција, оно с чиме се суочавамо јасно нам даје до знања да је стварно, чак не илузија стварности, већ стварност сама која нам, уместо једноставног поентирања, удара шамар како се не бисмо заносили, него отворили очи и уши, како бисмо и видели и чули оно што је око нас. „Босна и Херцеговина је у овој представи“, како је то приметио један хрватски позоришни критичар, „друга страна месеца,

онај мрачнији, непризнати део наше стварности“.

Тартиф,

ауторски пројекат Игора Вука Торбице по мотивима Молијерове драме Тартиф,

режија: Игор Вук Торбица,

Народно позориште Сомбор и СНП, Нови Сад, Србија.

Српска позоришна критика је одмах по сомборској премијери прогласила ауторски пројекат Игора Вука Торбице, *Тартиф*, за позоришни догађај сезоне. Настајао у сарадњи два национална театра – Народног позоришта Сомбор и Српског народног позоришта, у оквиру пројекта „Комично у класичном“, овај Тартиф се поприлично разликује од Молијеровог. Пре свега, ослобођен је претеране и лажне вере, али је његово лицемерје

доведено до савршенства, јер се не препознаје, чак ни не слути, али зато опсењује и самоуверено влада свима око себе. У игру је укључена и публика, којој се глумци повремено директно обраћају, јер сви смо ми сведоци лажног спектакла, друштвеног кича и онога што се догађа. Ова представа је ненаметљиво ангажована и нас ангажује, захваљујући вештој, промишљеној и естетизованој режији и исто тако префињеној глумачкој игри целог ансамбла. Спој комичног и трагичног, представа на на моменте делује напето попут хорора, чине ову представу по много чему изузетном у најновијој позоришној продукцији у Србији – све је у њој дискретно а снажно наглашено, скромно а величанствено, час хладно, час претерано емотивно – она је метафора за јунаке или антијунаке наших дана и нашег живота кога, ето, препознајемо и на сцени.

